

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยในปัจจุบันกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจเช่นเดียวกับนานาประเทศ โดยเฉพาะการได้รับผลกระทบจากปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ทั่วโลก ก่อให้เกิดปัญหาคนว่างงานในประเทศเพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจก่อให้เกิดคดีอาชญากรรมต่างๆ ตามมา ผวนวกับปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่มีการใช้ความรุนแรงมากขึ้นในเขตกรุงเทพมหานครดังเช่นในช่วงเทศกาลสงกรานต์ที่ผ่านมา จนก่อให้เกิดผลกระทบต่อความปลอดภัยของชาวจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ยังมีปัญหาความขัดแย้งทางเชื้อชาติและศาสนาทั้งในระดับโลกและระดับประเทศ ก่อให้เกิดภัยจากการก่อวินาศกรรมมีการขยายตัว ปัญหาการก่อการร้ายข้ามชาติ รวมถึงปัญหาสภาวะแวดล้อมเสื่อมโทรม และภัยพิบัติทางธรรมชาติที่มีแนวโน้มความรุนแรงมากขึ้นเนื่องจากสภาวะโลกร้อน สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นสัญญาณเตือนถึงผลกระทบด้านความปลอดภัยที่จะเกิดขึ้นกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสังคมไทยในอนาคต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาแห่งแรกของประเทศไทย จากรายงานจำนวนนิสิตและบุคลากรจากเว็บไซต์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยพบว่า ในภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2551 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 42,475 คน แบ่งเป็นนิสิตทั้งหมดจำนวน 33,821 คน ประกอบด้วยนิสิตระดับปริญญาตรี จำนวน 21,056 คน นิสิตระดับปริญญาโท จำนวน 9,968 คน และนิสิตระดับปริญญาเอก จำนวน 1,200 คน มีคณาจารย์ทั้งหมด 2,917 คน และบุคลากร 8,654 คน โดยมีคณะวิชา จำนวน 18 คณะ นอกจากนี้ยังประกอบด้วยวิทยาลัย สำนักวิชา สถาบัน สถาบันสมทบและหน่วยงานอื่นๆ อีกหลายหน่วยงาน ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันเป็นชุมชนการศึกษาขนาดใหญ่

โดยที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนั้นนับว่าเป็นสถาบันการศึกษาที่ตั้งอยู่กลางใจเมืองแวดล้อมไปด้วยย่านธุรกิจที่มีความสำคัญ จึงนับว่าเป็นสถานที่ที่มีความเสี่ยงที่อาจเกิดอุบัติเหตุต่างๆ ได้เช่นเดียวกัน ความเสี่ยงที่ได้กล่าวถึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของความเสี่ยงหลายๆ ประการที่มีโอกาสที่จะเกิดขึ้นได้ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เช่น ความเสี่ยงในเรื่องของเพลิงไหม้หรืออัคคีภัย หรือแม้แต่ความเสี่ยงจากแผ่นดินไหวที่มีความรุนแรงจนอาจส่งผลกระทบต่ออาคารหลายหลังที่ใน

อดีตไม่ได้ถูกออกแบบมาเพื่อรองรับแผ่นดินไหว นอกจากนี้ยังมีรวมถึงความเสี่ยงจากอุบัติเหตุอื่น ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ในบริเวณมหาวิทยาลัยได้ตลอดเวลา

ทั้งนี้สัญญาความรุนแรงได้ก่อตัวขึ้นมาก่อนหน้านี้ ดังที่เราสามารถพบได้จากจดหมายข่าวจุฬาฯ ซึ่งจัดทำโดย สำนักงานสารสนเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฉบับประจำวันศุกร์ที่ 19 กันยายน พ.ศ.2551 ได้ออกประกาศเตือนภัยโดยมีหัวข้อเรื่อง ให้ชาวจุฬาฯ ร่วมใจกันระวังภัยใกล้ตัว ดังมีข้อความดังต่อไปนี้

“เนื่องจากปัจจุบันมีเหตุการณ์ไม่สงบเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ซึ่งทำให้มีใจผู้ร้ายชุกชุม เพื่อความไม่ประมาทต่อชีวิตและทรัพย์สินของเราและคนที่เรารัก ชาวจุฬาฯ จึงควรร่วมแรงร่วมใจกันสอดส่องดูแล เป็นหูเป็นตาให้กันและกัน เพื่อความระแวดระวังในการดำเนินชีวิตมากขึ้น “การรู้เท่าทัน” จึงเป็นสิ่งจำเป็น และเมื่อพบเหตุการณ์ที่ไม่ปกติ ชาวจุฬาฯ ควรระมัดระวังและดำเนินการ ดังนี้

- อย่าวางของมีค่าทิ้งไว้ตามสถานที่ต่างๆ เช่น โรงอาหาร ห้องบรรยาย ห้องปฏิบัติการ ห้องทำงานที่ไม่ได้ล็อกประตูและภายในรถยนต์
 - แจ้ง รปภ. ทันที เมื่อพบเหตุการณ์ไม่ปกติเหล่านี้
 - บุคคล กลุ่มคนหรือเหตุการณ์ผิดสังเกตที่น่าสงสัยว่าจะอาจทำให้เกิดเหตุร้ายแรง
 - พบวัตถุต้องสงสัยควรแจ้งบุคคลรอบข้างรับทราบ อย่าเปิด อย่าแตะต้อง อย่าเข้าใกล้
 - หากมีเหตุร้ายเกิดขึ้นพยายามจรรายละเอียด ดำเนินรูปพรรณ เครื่องแต่งกายของ คนร้ายและยานพาหนะของคนร้าย
 - พยายามหลีกเลี่ยงการเข้า-ออก และเดินทางโดยรอบมหาวิทยาลัยในยามวิกาล
- หากมีเหตุร้ายเกิดขึ้น และมีผู้บาดเจ็บ ช่วยเหลือนำส่งโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์”

จากกรณีการสังหารหมู่ในสถาบันการศึกษาในต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกาหลาย ๆ ครั้งที่ผ่านมาโดยเฉพาะที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีแห่งเวอร์จิเนีย ได้เพิ่มการเครือข่ายการสื่อสารการเตือนภัยสำหรับนักศึกษาในวิทยาลัย ทั้งในการส่งข้อความและเนื้อหาอื่นๆ เข้าไปในระบบเตือนภัยทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ให้แก่นักศึกษาหากเกิดอันตรายขึ้นในบริเวณมหาวิทยาลัย ภายหลังจากเหตุการณ์ที่นายซุง ฮุย โซ นักศึกษาเชื้อสายเกาหลี ใช้ปืนกราดยิง

นักศึกษาในวิทยาลัยเสียชีวิตไป 32 คน เมื่อปี พ.ศ.2550 ซึ่งจากเหตุการณ์ครั้งนั้นได้ให้บทเรียนกับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ว่าถึงเวลาแล้วสำหรับการวางแผนที่จะรับมือกับภัยรูปแบบใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น แต่แล้วในคืนวันที่ 21 มกราคม พ.ศ.2552 กลับเกิดเหตุฆาตกรรมที่เกิดขึ้นอีกครั้ง โดยทางวิทยาลัยได้ออกแถลงการณ์ระบุว่า ชายต้องสงสัยได้ถูกจับกุมตัวทันทีหลังเกิดเหตุใช้อาวุธมีดแทงนักศึกษาหญิง โดยตำรวจของทางวิทยาลัยพบชายผู้ต้องสงสัยและมีดที่เชื่อว่าเป็นอาวุธที่ใช้ในการสังหารนักศึกษาสาวที่ร้านกาแฟในศูนย์เกราเดอเท โลพี ซึ่งทั้งเหยื่อและผู้ต้องสงสัยล้วนเป็นนักศึกษาของเวอร์จิเนียเทค และตำรวจเชื่อว่าทั้งคู่รู้จักกัน ส่วนชายต้องสงสัยที่ถูกจับกุมชื่อนายจู่ ไห่ หยาง เป็นนักศึกษาเชื้อสายจีน อายุ 25 ปี ถูกตั้งข้อหาฆาตกรรมเพื่อนนักศึกษา โดยที่ระหว่างเกิดเหตุการณ์ระบบเตือนภัยได้ส่งสัญญาณเตือนให้นักศึกษาทุกคนอย่าเคลื่อนย้ายออกนอกสถานที่ ก่อนที่จะยกเลิกการเตือนภัยในอีก 1 ชั่วโมงต่อมา

จากการศึกษาเรื่องการรักษาความปลอดภัยในเขตพื้นที่ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า ในช่วงระยะเวลาก่อนปี พ.ศ.2518 คณะ, แผนกอิสระ, สถาบัน, ศูนย์หรือหน่วยงานต่างๆ ในมหาวิทยาลัยต่างจัดการดูแลเรื่องของความปลอดภัยกันเองตามแต่จะพิจารณาเห็นสมควร เป็นสาเหตุให้การปฏิบัติงานนั้นมีความแตกต่างไม่อยู่ในระบบเดียวกัน การขาดการประสานงานที่ดี และขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติ ก่อให้เกิดความเสียหายและเป็นเหตุให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายจำนวนมาก ทางมหาวิทยาลัยจึงได้ออกระเบียบจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยในเขตพื้นที่ของมหาวิทยาลัย พ.ศ.2518 เพื่อให้ใช้เป็นระเบียบเดียวกันในทุกหน่วยงาน โดยมีศูนย์รักษาความปลอดภัยเป็นหน่วยงานที่ควบคุมการปฏิบัติงานและตรวจตราดูแลการรักษาความปลอดภัยรวมถึงการจราจรในบริเวณมหาวิทยาลัย

ต่อมาในปีพ.ศ.2549 ได้มีการแก้ไขระเบียบเดิมเพื่อให้สอดคล้องและทันกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ประกอบกับระเบียบของทางราชการมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนามากขึ้น เช่น ระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ พ.ศ.2517 ขยายเพิ่มระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติเกี่ยวกับการสื่อสาร พ.ศ.2525 ระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับทางราชการ พ.ศ.2544 และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยสำหรับองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พระบรมวงศานุวงศ์ ผู้แทนพระองค์ และพระราชอาคันตุกะ พ.ศ.2546 และยิ่งไปกว่านั้นยังรวมถึงภัยคุกคามแบบใหม่ คือ การก่อการร้ายซึ่งมีการพัฒนาเป็นสงครามการก่อการร้าย ที่แพร่กระจายมากขึ้น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจึงได้ออกระเบียบมหาวิทยาลัยว่าด้วยสำนักงาน

รักษาความปลอดภัยแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยให้เป็นหน่วยงานรับผิดชอบปฏิบัติการกิจดังกล่าว

จะเห็นได้ว่าการรักษาความปลอดภัยในปัจจุบันนั้น เป็นเรื่องกว้างขวางและต้องรับผิดชอบสูงเกินกว่าที่หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งจะรับผิดชอบตามลำพังได้ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยซึ่งเป็นองค์กรขนาดใหญ่มีความเก่าแก่ จึงมีความจำเป็นต้องทบทวนและริเริ่มวางแผน เพื่อพร้อมรับมือกับภัยคุกคามแบบใหม่ เป็นการรักษาไว้ซึ่งความมั่นคง ความปลอดภัย และผลประโยชน์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในระดับมาตรฐานสากลและเป็นแบบอย่างแก่องค์กรอื่นๆ ซึ่งระบบการสื่อสารเพื่อความปลอดภัยในมหาวิทยาลัยเป็นสิ่งที่ต้องเร่งดำเนินการ โดยเฉพาะในเรื่องของการจัดการสื่อสารเพื่อลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุทั้งที่เป็นภัยที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและภัยที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์

ดังนั้นการศึกษาวิจัย เรื่อง การวางแผนการจัดการสื่อสารเพื่อลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในครั้งนี้ จึงมุ่งศึกษาในเรื่องของการสื่อสารซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบ ปัจจัยและประเด็นในการสื่อสารเพื่อลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุ เพื่อเป็นประโยชน์ในทางด้านวิชาการในสาขานิเทศศาสตร์ ตลอดจนสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนการสื่อสารเรื่องความเสี่ยงเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีคิด กระบวนการรับรู้และวัฒนธรรมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำถามวิจัย

1. องค์ประกอบ ประเด็นและปัจจัยที่สำคัญในการสื่อสารที่นำไปสู่เป้าหมายในการลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยคืออะไร
2. แผนการสื่อสารเพื่อลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงองค์ประกอบ ประเด็นและปัจจัยที่สำคัญในการสื่อสารเพื่อลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. เพื่อวางแผนการสื่อสารเพื่อลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นที่การให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการจัดการสื่อสารเพื่อลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุในเขตมหาวิทยาลัย โดยการสร้างแผนการสื่อสารเพื่อเตรียมความพร้อมหากเกิดอุบัติเหตุ โดยจะศึกษาเฉพาะในเขตพื้นที่การศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเท่านั้น

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ความเสี่ยง หมายถึง ความน่าจะเป็นของการเกิดผลที่เป็นอันตราย หรือความสูญเสียที่คาดว่าจะเกิด ได้แก่ ความตาย การบาดเจ็บ ทรัพย์สินเสียหาย ซึ่งเป็นผลมาจากภัยธรรมชาติ หรือภัยที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์

การสื่อสารเพื่อลดความเสี่ยง หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ ความเชื่อทัศนคติ เหตุการณ์ ความรู้สึกนึกคิด และประสบการณ์ระหว่างบุคคล หรือระหว่างบุคคลต่อสถาบันและสถาบันต่อสถาบันเพื่อสร้างสังคมให้มีความตื่นตัวและแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพื่อป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ

อุบัติเหตุ หมายถึง ภัยที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิดซึ่งเกิดขึ้นอย่างกะทันหัน และทำให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ทรัพย์สินรวมทั้งสภาพแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปแบบของการเผชิญความเสี่ยง หมายถึง ความคิดเห็นและการกระทำของอาจารย์ บุคลากรและนิสิตต่อการเผชิญความเสี่ยงจากอุบัติเหตุ ที่อาจเกิดขึ้นในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

- ผู้เผชิญความเสี่ยงแบบนักรบ (Warriors) หรือผู้แสวงหาความเสี่ยง (Risk seekers) หมายถึง บุคคลที่มีความเชื่อที่ไม่มีเหตุผลในเรื่องความสามารถในการจัดการความเสี่ยง และมักจะแสวงหาความเสี่ยงสำหรับความท้าทายส่วนบุคคล
- ผู้เผชิญความเสี่ยงแบบทำให้เป็นเรื่องเล็ก (Minimisers) หรือผู้ปฏิเสธความเสี่ยง (Risk deniers) หมายถึง บุคคลซึ่งไม่กระทำการใด ๆ จนกระทั่งเกิดภาวะฉุกเฉินขึ้น เป็นเพราะพวกเขาขาดความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพของตนเอง หรือมีความต้องการพึ่งพาผู้อื่นสูง

- ผู้เผชิญความเสี่ยงแบบผู้ควบคุมสถานการณ์ (Controllers) หรือผู้ไม่ชอบความเสี่ยง (Risk averse) หมายถึง บุคคลที่มีความวิตกกังวลพอสมควรกับความเสียหายจากอุบัติเหตุ และมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะทำให้ความเสี่ยงของพวกเขาลดลง มักถูกมองว่าเป็นผู้จัดการความเสี่ยง (Risk manager)
- ผู้เผชิญความเสี่ยงแบบลูกเสือ (Boy scouts) หรือผู้อดทนต่อความเสี่ยง (Risk tolerant) หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ลึก 2 อย่างระคนกันไปเกี่ยวกับความเสี่ยงขึ้นอยู่กับประสบการณ์ส่วนตัวของภัยอันตราย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงประเด็น องค์ประกอบและปัจจัยที่สำคัญในการสื่อสารเพื่อลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุในมหาวิทยาลัย อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการทางด้านการสื่อสารความเสี่ยง
2. ได้แผนการจัดการสื่อสารเพื่อลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้กับสถานศึกษาต่างๆ ในการสื่อสารความเสี่ยงจากอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นได้